

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА
ФРАНКА**

*Кафедра туризму географічного факультету
Кафедра країнознавства і міжнародного туризму факультету міжнародних
відносин*

UNIWERSYTET GDAŃSKI

Katedra Geografii Rozwoju Regionalnego

ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

ЛЬВІВСЬКА МІСЬКА РАДА

ІНСТИТУТ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НАН УКРАЇНИ

ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ

КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ

**ГЕОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА І ТУРИЗМ:
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД**

Матеріали ювілейної
X міжнародної наукової конференції

Львів
7-9 жовтня 2016 р.

УДК 338.48(4)

Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід / Матеріали ювілейної X міжнародної наукової конференції. – Львів, 2016. – 476 с.

Матеріали наукової конференції охоплюють особливості реалізації державної політики в галузі туризму, розробки туристичного продукту, економічного забезпечення туризму, просторового поширення туристичних ресурсів, специфіки підготовки фахівців для туристичної галузі, розвиток спеціалізованих видів туризму, історію туризму.

Авторами збірника є провідні вчені та молоді науковці України, Польщі, Білорусі та Болгарії.

Рецензенти:

Мальська М.П., д-р екон. наук, професор Львівського національного університету імені Івана Франка

Антонюк Н.В., д-р істор. наук, професор Львівського національного університету імені Івана Франка

Мельник А.В., д-р геогр. наук, професор Львівського національного університету імені Івана Франка

Michalski Tomasz, dr hab., profesor, Instytut Geografii, Uniwersytet Gdański

Кравців В.С., д-р екон. наук, професор, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.Долішнього» НАНУ

Шульц С.Л., д-р екон. наук, професор, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.Долішнього» НАНУ

канд. екон. наук: Мандюк Н.Л.

канд. геогр. наук: Біланюк В.І., Каднічанський Д.А., Гамкало М.З., Романів П.В., Манько А.М, Пандяк І.Г.

Рекомендовано до друку Вченою Радою географічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 7 від 15.09.2016 р.)

Автори опублікованих матеріалів відповідають за точність наведених фактів, цитат, власних імен, статистичних матеріалів та інших відомостей. Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

Матеріали конференції видано за сприяння:

Управління туризму Департаменту розвитку Львівської міської ради та

Управління туризму та курортів Львівської обласної державної адміністрації

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2016

© Автори статей, 2016

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
IVAN FRANKO NATIONAL UNIVERSITY OF L'VIV
TOURISM DEPARTMENT OF THE GEOGRAPHY FACULTY
DEPARTMENT OF REGIONAL STUDIES AND INTERNATIONAL
TOURISM OF THE FACULTY OF INTERNATIONAL RELATIONS
UNIVERSITY OF GDANSK
L'VIV REGIONAL STATE ADMINISTRATION
L'VIV CITY COUNCIL
INSTITUTE OF REGIONAL STUDIES OF THE NATIONAL ACADEMY OF
SCIENCES OF UKRAINE
L'VIV REGIONAL ORGANIZATION OF NATIONAL UNION OF
REGIONAL ETHNOGRAPHERS**

**GEOGRAPHY, ECONOMICS AND TOURISM:
NATIONAL AND INTERNATIONAL EXPERIENCE**

Proceedings of X International Scientific Conference

Lviv
October 7-9, 2016

L'viv 2016

Geography, Economics and Tourism: national and international experience // The Proceedings of X International Scientific Conference. – L'viv: Ivan Franko National University of L'viv Publishing Center, 2016. - 476 p.

The materials of the scientific conference cover the peculiarities of state policy in the sphere of tourism, development of tourist product, economic aspects of tourism, spatial development of tourist resources, peculiarities of training specialists for tourism industry, development of specialized types of tourism.

The authors of the collection of articles are renowned scientists and young researchers from Ukraine, Poland.

Reviewers:

Doctors of Sciences (Economy): M. Malska, profesor, Ivan Franko National University of Lviv

Doctor of Sciences (History): N. Antonuk, profesor, Ivan Franko National University of Lviv

Doctor of Sciences (Geography): A. Melnyk, profesor, Ivan Franko National University of Lviv

Doctor of Sciences (Geography): Mikhalski Tomash, profesor, Institute of Geografy, University of Gdańsk

Doctors of Sciences (Economy): V. Kravtsiv, profesor, Institute of Regional Research named after M.I. Dolishniy

Doctors of Sciences (Economy): S. Shul'ts, profesor, Institute of Regional Research named after M.I. Dolishniy

Candidates of Sciences (Economics): N.Mandyuk.

Candidates of Sciences (Geography): V. Bilanyuk, D. Kadnichansky, A. Man'ko M.Hamkalo, I.Pandiak, P. Romaniv.

Recommended for publication by the Scientific Board of the Geography Faculty of the Ivan Franko National University of Lviv №, 15.09.2016

The authors of the published materials take all responsibility for the facts, quotations, proper names, statistical data and other information.

The point of view of the editorial board does not always coincide with authors' position.

The materials of conference are published with the assistance:
the Department of tourism development of the Lviv City Council and
the Department of Tourism and Resorts of Lviv regional state administration

© Ivan Franko National University of Lviv, 2016

© Autors of the articles, 2016

ІННОВАЦІЇ В ЕКСКУРСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ М.КИЄВА

Оксана Фастовець

*Національний університет фізичного виховання і спорту України,
Київ, Україна*

Необхідність інновації в екскурсійній діяльності актуалізувалася у зв'язку з складними політичними та економічними умовами в Україні, зменшенням чисельності іноземних і внутрішніх туристів та змінами попиту потенційних споживачів послуг сфери туризму та екскурсій. Також у сучасних відвідувачів екскурсій відбувається зміна мотивації – від лише набуття знань до поглибленого знайомства з культурно-історичними або природними атракціями, набуття індивідуального досвіду. Ця тенденція обумовлює необхідність інновації у діяльності туристично-екскурсійних установ, створення умов для «занурення» до певного історичного або природного середовища. Під інноваціями в туристичній сфері прийнято розуміти «комплексні культурні заходи дозвілля, що включають новий компонент, який передбачає нову форму проведення та встановлює попит на новий турпродукт» [1, с.186]. Тому екскурсійний продукт є інноваційним, за умови використання новітніх технологій, конструктивно нових прийомів та методів створення та впровадження у туристичну діяльність.

В основному проблема інноваційності туристичних програм та форм обслуговування туристів вирішується за рахунок:

– впровадження сучасних технологічних розробок у традиційний турпродукт, наприклад розробка екскурсій з електронним аудіо-гідом або мульти-гідом; екскурсійні радіо системи дозволяють екскурсоводу спілкуватися з групою на відстані не підвищуючи голосу, в одному місті можна паралельно проводити екскурсії для кількох екскурсійних груп, в тому числі різними мовами;

– використання нових туристичних ресурсів, які раніше не застосовувалися, наприклад екскурсії на сігвеях, велосипедах повітряних кулях, підводних човнах;

– розробки та впровадження нового турпродукту (в першу чергу урізноманітнення екскурсійної тематики – від відвідання ферми страусів або осетрів до інноваційних підприємств);

– розробки та впровадження нових за формою комплексних екскурсій, наприклад включення до оглядової екскурсії містом театралізованих елементів.

Разом з тим необхідно зазначити, що в переважній більшості інновації здійснюються через вдосконалення програм турів або створення нового турпродукту. Останні роками на туристичному ринку з'явилися нові за характером екскурсії: для осіб похилого віку – «туризм сеньорів», у програмі яких пізнавальні екскурсії спокійними мальовничими містами та цікавими музейними експозиціями та концертами; VIP тури з включенням рибальства та полювання; дитячі екскурсійні програми з анімаційними елементами.

Взагалі застосування анімації набуло широкої популярності в туристичній діяльності у світі. Анімація дозволяє «оживити» історичні або літературні персонажі, відродити події, долучити туристів до дійства, що розгортається. До анімаційних програм, які набули поширення в екскурсійній діяльності можна віднести музейні історичні театралізовані шоу, що відрізняються від звичайної музейної екскурсії з театралізованими елементами та являють собою спектакль у який включені екскурсанти. Під час шоу експонати музею, наприклад тварини або середньовічні лицарі та дами «оживають» та з допомогою костюмів та інших предметів відповідної історичної епохи дають гостям уявлення про стародавні часи.

Також користуються популярністю карнавали та костюмовані бали з історичними персонажами, які дають можливість туристам відчувати себе представниками іншої епохи або країни, опанувати старовинні танці, традиційні бальні ігри та світський етикет.

Туристичні фірми часто включають до програми турів відвідання фестивалів історичної реконструкції. Це дозволяє туристам долучитися до театралізованого дійства та спробувати свої сили, наприклад стрільбі з луку, танцях тощо. Щоб «оживити минуле» використовують візуальні, шумові ефекти, а також подають інформацію про події у театралізованій, ігровій формі.

Одним з відомих центрів проведення численних театралізованих реконструкцій та фестивалів на Київщині є тематичний парк «Київська Русь». Парк було відкрито 2010 р. на площі 50 га, в селі Копачів, Обухівського району. На території парку в реальному масштабі відтворюється культурний та архітектурний образ дитинця Києва V–XIII ст. Туристи мають можливість побачити: в'їзні ворота

із баштами, вуличну мережа Давнього Києва, садиби киян XI–XIII ст., торгові лавки київських ремісників XI–XIII ст., княжий двір и трибуни, велике ристалище, ярмарок майстрів, стан кочовиків, пагорб Перуна, печера Нестора Літописця, терем Ярослава. У парку діють експозиції оборонної техніки, історичних костюмів V–XIII ст., музичних інструментів, музей середньовічного суднобудування з реконструкцією лодії «Князя Володимира» IX–XI ст.

Щорічно на території парку проводяться міжнародні фестивалі історичної реконструкції та чемпіонати старовинних видів спорту. Під час таких фестивалів та змагань в історичному антуражі відтворюються лицарські бої, шоу кінних каскадерів, концерти середньовічної та етнічної музики, театралізовані вистави, виступи кінно-трюкового театру. Нічна програма включає вогняні шоу, стрільбу палаючими ядрами, а також феєрверки. Для відвідувачів парк пропонує розваги: стрільбу з луку, метання ножів, списів, чеканку подарункових монет, прогулянки верхи на конях і в екіпажах, майстер-класи народних майстрів, фото сесії в історичних костюмах. Також надається можливість відвідати княже застілля, у меню якого: дикий кабан на вертелі, імбирні соми на вугіллі, княжа юшка, м'ятний заєць з тандиру, гречиха парова, овочі на грилі, сири з різносолами, давньокиївська медовуха, морс з журавлини з квасом, заморські вина [2].

При здійсненні екскурсій для школярів проводяться інтерактивні вікторини, різноманітні квести, розроблені за певної тематикою. Така форма проведення екскурсії спрощує сприйняття історичної або іншої інформації, робить екскурсію більш цікавою.

Туристичні фірми при проведенні екскурсій на історичну тематику почали активно включати ретро-транспорт та елементи гастрономії. Наприклад співробітники туристичної фірми «Интересный Киев». Що запропонувало багато інновацій в туристичну діяльність м.Києва, під час екскурсії «Маленька подорож з «Чаєм по Київські» використовує відновлений ретро-трамвай-кафе. Маршрут прогулянки прокладено з Подолу до Пуща-Водиці. Під час екскурсії відбувається знайомство з містом, розповідь про традиції чаювання та безпосередньо саме чаювання. Під час екскурсії «Смачний Київ» екскурсанти мають можливість прогулятися пішки найдавнішим районом Києва – Подолом та скуштувати найстаріший київській напій, незвичайний український десерт, випити кави за

рецептурою, що завоювала світ, взяти участь у безпрограшній лотереї. Екскурсія триває 3,5 год. У вартість екскурсії включено дегустацію всіх смаколиків, а також для дітей особливий обід з майстер-класом (ресторанчик «Гарбузик» на Подолі).

Комплексні екскурсії поєднують традиційний показ із театралізацією, рольовою грою, майстер-класом. Часто інноваційним елементом виступає поєднання музейної тематичної та оглядової екскурсії з майстер класами. Прикладом комплексної замиської екскурсії може бути маршрут з Києва до Житомирської області (компанія «Интересный Киев») під час якої туристи відвідують Коростишівській каньйон, знайомляться з місцями давніх городищ часів трипільської культури та унікальними сакральними каменями-дольменами, житлом давньої людини. Також маршрут включає: відвідання у с.Городське етнографічного центру «Поліська хата» ХІХ ст.; обід зі страв поліської кухні, що приготовлених у справжній печі; майстер-клас з виготовлення сімейного оберегу; відвідання Тетерівського кишу – центру давньослов'янських та українських народних традицій.

Ще один маршрут екскурсії з Києва до Трипілля дозволяє побачити місця поселення давніх трипільців, відвідати музей «Прадавня Аратта», залишки давньоруських фортець Треполь і Халеп. Також туристи відвідують ферму, де розводять сибірського, руського осетрів, стерлядь. Під час зустрічі з провідними рибоводами ферми туристи знайомляться з секретами вирощування осетрів та мають можливість придбати «цар-рибу» та чорну ікру.

Елементами інновації є створення міні-екскурсій по одному унікальному об'єкту – театру, старовинному будинку. У таких інноваційних екскурсіях класичний показ об'єкту часто поєднується з елементами інтерактивної гри (загадки, вікторини, гри), як наприклад, під час екскурсії «Тайни замку Політех». Під час екскурсії «Під зоряним небом», що проводиться у Головній астрономічній обсерваторії України, туристи мають можливість ознайомитися з її музеєм, подивитися у телескоп на Місяць та планети, побачити справжні метеорити, карту місячної поверхні з місцями прилучення американських та радянських місячних станцій и розглядіти астрономічні фотографії через 3D-окуляри. Екскурсію проводять астрономи-співробітники Обсерваторії.

Інноваційною можна вважати екскурсію «За куліси Київської опери», яку проводяться співробітники цієї установи. Екскурсія розпочинається за 1,5 год. до початку спектаклю і дає можливість зануритися у театральну атмосферу, відкрити секрети та таємниці головного оперного театру України, зазирнути за лаштунки, піднятися на сцену, відвідати царську ложу. Туристи оглядають внутрішній дворик театру та реквізит, що використовується у спектаклях, відвідують костюмерні та балетні класи, репетиційний зал. Також за бажанням туристи мають можливість придбати квитки на спектакль[3].

Враховуючи зростаючий інтерес туристів та киян до об'єктів «враження та переживання» музейні установи Києва почали орієнтувати свою діяльність на створення спеціальних культурних проєктів, що передбачають здійснення у просторі музею міжкультурної комунікації всіх рівнів: просторово-часової, міжнаціональної та міжособистісної. Цікаві проєкти запропоновані літературно-меморіальним музеєм-квартирою Павла Тичини (Київ). У Музеї щомісячно проводять моноспектаклі «Сріблясті голуби у небесах» та «Постать у шпаринці життя» та поетичні фестивалі. У музеї М.А.Булгакова на Андріївському узвозі пропонують зануритися у світ життя родини Турбіних (героїв роману «Біла гвардія») та випити чай на булгаковській терасі.

Останніми роками активно розвивається інноваційний напрям в екскурсознавстві, пов'язаний з пригодами та екстримом. Під час екстремальної екскурсії дренажно-штольною системою «Никольська» (турфірма «Интересный Киев») туристи відвідують систему старовинних ходів, побудованих у 1916 р. з метою дренажу схилів поблизу Київо-Печерської Лаври. Тривалість екскурсії становить 1-2 год. За цей період «нові дігтери» проходять 2,5 км під землею та узнають багато цікавого про будівництво та експлуатацію підземних систем. Супровід здійснюють досвідчені гіді, які багато років займаються дослідженням Київських підземель.

Включення до екскурсійної діяльності інноваційних елементів та розробка інноваційних екскурсій є необхідністю для туристично-екскурсійних фірм для забезпечення їх конкурентоспроможності на туристичному ринку України.

Список використаних джерел:

1. Матюхина Ю.А., Мигунова Е.Ю. Экскурсионная деятельность / Ю.А.Матюхина Е.Ю.Мигунова. – М.: Альфа-М.: Инфра-М, 2011. – 224 с.
2. Трапеза з князем Владимиром. Заголовок з екрану. Режим доступу www.parkkyivrus.com/ru/uslugi/item/292-trapeza-s-knyazem-vladimirom
3. Интересный Киев. Електронний ресурс. Режим доступу www.interesniy.kiev.ua

СУЧАСНИЙ СТАН І ДИНАМІКА РОЗВИТКУ: КОЛЕКТИВНІ ЗАСОБИ РОЗМІЩУВАННЯ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Марія Філь, Ліля Гірняк

*Львівський торговельно-економічний університет,
Львів, Україна*

Тетяна Коропецька

*Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут,
Хмельницький, Україна*

Однією з найважливіших складових туристичної індустрії, яка визначає її реальний потенціал, є готельне господарство.

Львівщина є одним із найбільш привабливих туристичних регіонів, адже володіє сприятливими кліматичними умовами, значним природьоресурсним потенціалом, багатою історико-культурною спадщиною. Але для успішного розвитку туристичної галузі не менш важливе значення мають готельне та ресторанне господарство, транспортна система та зв'язок, мережа закладів культури та відпочинку тощо. Належний рівень їхнього розвитку сприяють підвищенню мобільності людей, розширенню їх контактів, обміну досвідом, організації різноманітних заходів, оздоровленню й відпочинку. Брак засобів розміщування ускладнює ці процеси. Тому вивчення стану й динаміки функціонування готельної сфери має вагоме значення у дослідженні туристичної галузі міста чи регіону, визначенні стратегічних орієнтирів її розвитку, адже послуги з розміщення є одним із найважливіших елементів туризму й, по суті, детермінують саме поняття „туризм”.